

طرح دوره

عنوان: روش تحقیق کیفی

رشته: سلامت و رفاه اجتماعی

نیمسال: دوم ۱۴۰۶-۱۴۰۵

تعداد واحد آموزشی: ۲ واحد نظری

الف) محتوای آموزشی دوره

سرفصل‌های آموزشی (جلسه به جلسه):

۱. مقدمه‌ای بر تحقیق کیفی: تعاریف، منطق، پارادایم‌های مرتبط (تفسیرگرایی، سازنده‌گرایی)، جایگاه تحقیق کیفی در علوم سلامت.
۲. طراحی پژوهش کیفی: مراحل کلی طراحی، انتخاب رویکرد (پدیدارشناسی، قوم‌نگاری، نظریه داده‌بنیاد، تحلیل مضمون)، طرح پرسش‌های تحقیق کیفی.
۳. روش‌های گردآوری داده‌های کیفی (بخش اول): مصاحبه عمیق (ساختاریافته، نیمه‌ساختاریافته، عمیق)، انواع مصاحبه، مهارت‌های مصاحبه‌گری.
۴. روش‌های گردآوری داده‌های کیفی (بخش دوم): مشاهده (مشارکتی، غیرمشارکتی)، گروه‌های کانونی، بررسی اسناد و مدارک.
۵. نمونه‌گیری در تحقیق کیفی: منطق نمونه‌گیری هدفمند، انواع نمونه‌گیری (گلوله‌برفی، هدفمند، تنوع حداکثری)، معیارهای انتخاب مشارکت‌کننده.
۶. اخلاق در پژوهش کیفی: اصول کلیدی (احترام به فرد، سودرسانی، عدم زیان)، رضایت آگاهانه، محرمانگی، هویت‌بخشی، تعارض منافع، نقش کمیته اخلاق.
۷. روش‌های تحلیل داده‌های کیفی (بخش اول): آماده‌سازی داده‌ها (رونوشت‌برداری)، کدگذاری اولیه (باز)، دسته‌بندی داده‌ها، یافتن مضامین اولیه.
۸. روش‌های تحلیل داده‌های کیفی (بخش دوم): کدگذاری محوری و انتخابی، توسعه نظریه داده‌بنیاد (در صورت انتخاب رویکرد)، مدل‌سازی مفاهیم.
۹. نرم‌افزارهای تحلیل داده‌های کیفی: معرفی و نمایش کاربری نرم‌افزارهایی مانند NVivo، MAXQDA، ATLAS.ti. (تمرکز بر قابلیت‌های اصلی).
۱۰. نگارش و گزارش‌دهی پژوهش کیفی (بخش اول): اجزای گزارش/مقاله کیفی (مقدمه، روش‌شناسی)، ارائه شفاف روش تحقیق.

۱۱. نگارش و گزارش‌دهی پژوهش کیفی (بخش دوم): ارائه یافته‌ها (نقل قول‌ها، مثال‌ها)، بحث یافته‌ها، محدودیت‌های مطالعه.
۱۲. ارزیابی کیفیت در تحقیق کیفی: معیارهای اعتبار (اعتمادپذیری، انتقال‌پذیری، تأییدپذیری، اصالت)، راهکارهای افزایش کیفیت (ترایانگولیشن، بازبینی همکاران).
۱۳. بررسی نمونه‌های تحقیق کیفی در حوزه سلامت: مرور مقالات منتشر شده، تحلیل روش‌شناسی و یافته‌ها در مطالعات سلامت.
۱۴. جمع‌بندی و مرور نهایی: جمع‌بندی مباحث، ارتباط تحقیق کیفی با سیاست‌گذاری سلامت، آمادگی برای پروژه و آزمون پایانی.

ب) منابع پیشنهادی

- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Sage publications.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative Research & Evaluation Methods: Integrating Theory and Practice*. Sage publications.
- Flick, U. (2019). *An Introduction to Qualitative Research*. Sage publications.
- کتاب‌ها و مقالات معتبر فارسی در زمینه روش تحقیق کیفی، به ویژه در حوزه علوم پزشکی و سلامت (مانند آثار دکتر علی دلاور، دکتر مصطفی تبریزی، و مقالات منتشر شده در فصلنامه‌های پژوهشی معتبر)
- مقالات علمی جدید در زمینه کاربرد روش‌های کیفی در مطالعات سلامت و رفاه اجتماعی

ج) سنجش و ارزشیابی دوره

سهم از نمره کل	شرح	روش ارزشیابی
۳۰٪	تحلیلی و تشریحی بر مفاهیم پایه، طراحی پژوهش و روش‌های گردآوری داده (جلسات ۱ تا ۶)	آزمون میان‌ترم
۴۰٪	طرح یک مطالعه کیفی کامل (شامل مرور ادبیات، طراحی، پروتکل گردآوری داده، تحلیل محدود و گزارش)	پروژه تحقیق کیفی (فردی/گروهی)
۲۵٪	تشریحی از کل مباحث، با تأکید بر تحلیل داده‌ها، نگارش گزارش و ارزیابی کیفیت پژوهش کیفی	آزمون پایانی
۵٪	مشارکت در بحث‌های کلاسی، تمرین‌های عملی و نقد مقالات	حضور و مشارکت فعال

📌 خروجی‌های مورد انتظار از این دوره

- درک عمیق از مبانی فلسفی و منطق تحقیق کیفی.
- توانایی طراحی یک مطالعه کیفی متناسب با پرسش‌های پژوهشی در حوزه سلامت.
- مهارت در اجرای مصاحبه، مشاهده و گروه‌های کانونی.
- توانایی کدگذاری و تحلیل داده‌های کیفی با استفاده از رویکردهای رایج.
- آشنایی با اصول اخلاقی و رعایت آن‌ها در پژوهش کیفی.
- قابلیت نگارش گزارش علمی پژوهش کیفی و ارزیابی کیفیت آن.
- توانایی نقد و تحلیل مقالات کیفی منتشر شده در حوزه سلامت.